

Módszertani javaslatok az egységes óvoda-bölcsődében dolgozó óvodapedagógusok számára szervezendő 60 órás felkészítések programjának kidolgozásához

Bevezetés

A 11/1994. (VI. 8.) MKM rendeletet módosító 4/2009. (II. 18) OKM rendelet 39. § (1) az egységes óvoda-bölcsődét többcélú közoktatási intézményként definiálja. Az egységes óvoda-bölcsőde olyan településen hozható létre, ahol nincs lehetőség önálló bölcsőde kialakítására, és a bölcsődés korú gyermekek száma nem teszi lehetővé az óvodán belüli bölcsődei csoport kialakítását. Az egységes óvoda-bölcsődében ún. széles korcsoport nevelése-gondozása folyik: a gyermekek 2. életévük betöltésétől iskolakezdésig járhatnak a csoportba. (Az ellátási forma bevezetéséhez és működtetéséhez szakmai ajánlás készült).

A 11/1994. (VI. 8.) MKM rendeletet módosító 4/2009. (II. 18) OKM rendelet 39. § (6) előírja, hogy az óvodapedagógus akkor dolgozhat egységes óvoda-bölcsődei csoportban, ha egy min. 60 órás felkészítést elvégez a három évnél fiatalabb gyermekek gondozásához szükséges alapismeretek tárgykörében.

A gyermekekkel foglalkozó szakemberek képzése Magyarországon tradicionálisan erősen széttagolt, egy-egy korcsoport nevelésére készít fel, így az óvodapedagógus sem rendelkezik a bölcsődés korúakra vonatkozó alapos szakmai ismeretekkel, és a gondozónő sem kap felkészítést a 3 évesnél idősebb gyermekek nevelésére. Az egységes óvoda-bölcsőde jó működéséhez alapvető fontosságú szemléleti kérdés az, hogy a gondozónőknek az óvodás korosztály nevelésére való felkészítése ugyanolyan hangsúlyt kapjon, mint az óvodapedagógusoknak a bölcsődés korúak nevelésével, gondozásával való megismertetése. Mivel a gondozónői szakma a szociális szolgáltatások szakmacsoportba tartozik, az ő felkészítésük a szociális továbbképzések körében akkreditált továbbképzéseken történik majd. Ennek jogszabályi hátterét a Szociális és Munkaügyi Minisztérium teremtheti meg, a továbbképzési programok kidolgozása, akkreditálása hasonlóképpen tárcaközi együttműködésen alapulhat: a program kidolgozását segítő módszertani javaslatok megfogalmazása óvodai szakértő kompetenciája.

Az óvodapedagógusok felkészítéséről rendelkező jogszabály nagy rugalmasságra ad lehetőséget: a legalább 60 órás felkészítés a minimális továbbképzési kötelezettséget írja elő, nyitva hagyva az utat szakirányú továbbképzési programok, szakvizsgát adó továbbképzési programok kidolgozására és elvégzésére is.

A csecsemő- és gyermeknevelő-gondozó BA szak a pedagógusképzések körében akkreditált, így az óvóképzés felé való átjárhatóság (és fordítva) kézenfekvő. Többször felvetődött az iskoláskor előtti teljes korcsoport nevelésére-gondozására felkészítő képzés létrehozása is, vagyis: reményeink szerint pár év múlva jelentős lehet azoknak a szakembereknek a száma, akik mindkét korosztályra vonatkozó szakképzettséggel rendelkeznek.

A pedagógus továbbképzések szabályozása a 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről hatálya alá tartozik. Az Oktatási Hivatal honlapján (www.okev.hu) található Tájékoztató a „Kérelem a pedagógus-továbbképzési program alapítási engedélyének kiadásához” c. űrlap kitöltéséhez pontos útmutatást ad a továbbképzési program akkreditációs anyagának összeállításához, így a jelen módszertani javaslat kizárólagosan konkrét tartalmi- és szakmai javaslatokat fogalmaz meg a bölcsődei nevelés-gondozás oldaláról közelítve.

Szemponatok és javaslatok a 60 órás felkészítő program kidolgozásához

1. A felkészítésnek kettős célja van:
 - A 0-3 éves korosztály napközbeni ellátásának megismertetése (hangsúlyozottan a bölcsődei nevelés-gondozásról van szó, de az egyéb ellátási formák, pl. családi napközi és házi gyermekfelügyelet is kerüljenek megemlítésre),
 - Az egységes óvoda-bölcsőde módszertani sajátosságainak kezelésére való felkészítés

Az arányokat tekintve természetese ez utóbbi a domináns.

2. Az egyes témák előadóinak kiválasztásakor a pedagógus-továbbképzések személyi feltételeire vonatkozó előírások betartásán túl fontos szempont, hogy az oktatóknak legyen a napközbeni kisgyermekellátás területéhez való kapcsolódása, ezen a területen szerzett tapasztalata, ismerete. Ajánlatos az Országos Gyermekvédelmi Szakértői Névjegyzékről való választás.

3. A 60 órás időkeret javasolt felosztása:

A témakör fontosabb kérdésköreinek feldolgozása előadás és szeminárium formájában	40 óra
Bölcsődében végzett megfigyelés, kidolgozott szempontok szerint	15 óra
A helyi igényeknek megfelelően felhasználható órakeret	5 óra

4. Előadás és szeminárium keretében feldolgozandó fontosabb témakörök:

- A napközbeni kisgyermekellátás főbb jellemzői, a fejlesztés főbb irányvonalai
- A bölcsődei ellátást szabályozó fontosabb szakmai dokumentumok¹ megismerése
- A gyermek testi fejlődése az élet első 3 évében
- A gyermek lelki fejlődése az élet első 3 évében
- A család szerepe a kisgyermek életében, fejlődésében. A családi nevelés főbb jellemzői
- Átmenet a családból az intézménybe
 - a beszoktatás jelentősége, formái,
 - a csoportalakítás folyamata,
 - a szülővel való együttműködés a beszoktatás időszakában
- A napirend szervezés feladatai és a gondozás jelentősége
 - A gyermek zavartalan, folyamatos gondozását biztosító napirend szervezési feladatai: tárgyi feltételek
 - Az egyéni gondozás kiemelt szerepe
 - Konkrét feladatok az étkezéssel, öltöztetéssel, fürdőszobai gondozással- tisztázással, levegőzéssel, alvással kapcsolatban
 - Felnőtt-gyermek kapcsolat a gondozás közben (önállóság, együttműködés, személyes kompetencia erősítése, stb.)
- A játék szerepe a kisgyermek életében, fejlődésében
 - A 3 évesnél fiatalabb gyermekek játéktevékenységének jellemzői
 - A játékeszközök kiválasztásának főbb szempontjai
 - A felnőtt szerepe, részvétel a játékban
- Tanulási folyamatok az élet első 3 évében
 - A kisgyermekkorai tanulás főbb jellemzői
 - A felnőtt-gyermek interakció szerepe
 - A mindennapi élethelyzetekben szerzett tapasztalatok hatása, szerepe
- Az önállósodás kérdései
 - Az önállósági törekvéseket támogató, a kompetenciaigényt erősítő felnőtt magatartás jellemzői
 - Az önállósodást segítő tárgyi környezet jellemzői
- A szociális viselkedési szabályok elsajátítása kisgyermekkorban
 - A helyes szokások kialakítása

¹ Bővebben: ld. bibliográfia

- Mintanyújtás, mintakövetés,
- a gyermek viselkedésének értékelése
- „Nehéz” helyzetek, negatív érzelmi állapotok kezelése (pl. sírás, félelem, agresszió, dac, konfliktusok, stb.)
 - megnyugtató kiemelt szerepe, lehetséges módjai
 - az okok megkeresése, megszüntetése
- A sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésének, gondozásának, nevelésének, fejlesztésének kérdései
- A hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek gondozásának, nevelésének, fejlesztésének kérdései
- A dokumentáció megismerése (egyéni fejlődési napló, percentilis tábla, gyermek-egészségügyi törzslap, stb.)

5. A bölcsődében végzett megfigyelések javasolt témakörei:

- Gondozónő-gyermek kapcsolat
- Játék
- Gondozás
- Tanulás
- Önállóság
- Napirend
- Differenciálás
- Kapcsolat a szülővel
- Dokumentáció vezetése

6. A továbbképzési programban konkrétan meg kell nevezni a megfigyelések színhelyéül szolgáló bölcsődé(ke)t és az ott működő tereptanárokat, akiknek feladata a bölcsődei megfigyelések irányítása, a hallgatók segítése a megfigyelések dokumentációjának elkészítésében, valamint az elkészített anyagok értékelése.

7. Az egyénileg felhasználható órakeret a hallgatók igényeihez, a helyi jellemzőkhöz való igazodást teszi lehetővé. Fordítható a záró dolgozat elkészítését segítő konzultációra, valamelyik elméleti téma alaposabb feldolgozására, új téma megbeszélésére, vagy a bölcsődei megfigyelések időtartama is növelhető. A tervezett felhasználást a továbbképzés programjában rögzíteni kell.

8. A továbbképzés zárása: záró dolgozat készítése. A záró dolgozat ajánlott témaköreit a továbbképzési programban konkrétan szerepeltetni kell. Jó, ha olyan témák, feladatok közül választhatnak a hallgatók, melyek kapcsolódnak a z egységes óvoda-bölcsőde konkrét működéséhez, saját szakmai tevékeny-

ségükhöz. A formai és tartalmi követelményeket illetően (terjedelem, elméleti alapok aránya, stb.) a pedagógus továbbképzések rendszerében elfogadott szabályok az irányadóak.

9. A felkészítő továbbképzés programjának bírálatába javasolt az Országos Gyermekvédelmi Szakértői Névjegyzékről választott, a napközbeni kisgyermekellátás területén dolgozó szakértő bevonása is.

Bibliográfia²

1. A bölcsődei gondozás-nevelés minimumfeltételei és a szakmai munka részletes szempontjai. OCSGYVI, Bp. 1999
2. A bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja. SZMI, 2008. Kézirat
3. Gyermek napközbeni ellátása. Standard. 2007. www.szmi.hu
4. Napközbeni gyermekellátás Európában. Az Európa Tanács ajánlásai. Kézirat.
5. Biztos alapokon. Kisgyermekkorai nevelés és gondozás. Nevelés és képességfejlesztés. OECD, 2001
6. Korintus Mihályné - Villányi Györgyné - Mátay Katalin - Badics Tiborné: Gyermekünk gondozása, nevelése. Magyarországi háttér tanulmány az OECD „A kisgyermekkorai nevelés és gondozás szakmapolitikájának tematikus vizsgálata” c. programjához.
7. A kisgyermekkorai nevelés és gondozás irányelvei. Magyarországi Országjelentés az OECD „A kisgyermekkorai nevelés és gondozás szakmapolitikájának tematikus vizsgálata” c. programjához.
8. Szombathelyiné dr. Nyitrai Ágnes - Dr. Bakonyi Anna: Bölcsőde-óvoda közös (összevont) intézményként történő működtetése. Bp. 2008. november

² A bibliográfia csupán azokat az elvi- módszertani szakmai anyagokat tartalmazza, melyeknek megismerése alapvető fontosságú a 3 évesnél fiatalabb gyermekek nevelése-gondozása szempontjából. A tárgy körben született szakmai publikációk számos egyéb bibliográfiában említésre kerültek.

9. Szombathelyiné dr. Nyitrai Ágnes - Dr. Bakonyi Anna - Kovácsné Bárány Ildikó: Szakmai ajánlás a többcélú, egységes óvoda-bölcsőde intézmények bevezetéséhez és működtetéséhez. Bp. 2009. április

Módszertani levelek:

1. Folyamatos napirend a bölcsődében. Módszertani levél. Bölcsődék Országos Módszertani Intézete, Bp. 1982
2. Bölcsődei adaptáció. Módszertani levél. In: Előadások - közlemények - dokumentumok. Módszertani levelek, irányelvek. Bölcsődék Országos Módszertani Intézete, Bp. 1982
3. Szülővel történő fokozatos bölcsődei beszoktatás. Kiegészítő módszertani útmutató a fokozatos beszoktatás c. módszertani levélhez. Bölcsődék Országos Módszertani Intézete, Bp. 1982
4. Útmutató a bölcsődei gondozónők családlátogatásához. Bölcsődék Országos Módszertani Intézete, Bp. 1989
5. Játék a bölcsődében. Módszertani levél. Bölcsődék Országos Módszertani Intézete, Bp., 1997
6. Az egészséges csecsemő táplálásának irányelvei (ajánlás). (Az Országos Csecsemő- és Gyermek egészségügyi Intézet által 1994-ben összeállított, „Az egészséges csecsemő táplálásának irányelveiről” c. viselő 47. számú módszertani levél helyébe lép. 2001
7. Korai fejlesztés a bölcsődében. Módszertani levél. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Bp. 2003
8. A család és a bölcsőde kapcsolata. Módszertani levél. Kézirat. Magyar Bölcsődék Egyesülete, Pedagógus - Pszichológus Tagozat anyaga, 2007